

ULUSLARARASI TİCARETİN LİBERASYONU: KİM İÇİN? NE KADAR?

Yrd. Doç. Dr. İsmail AYDOĞUŞ*
Öğr. Gör. Mahmut MASCA**

ÖZET

Uluslararası ticaretin liberalleşmesine yönelik girişimler küresel ve bölgesel düzeyde yürütülmektedir. Her iki durumda da liberalleşmenin getirisinden en çok yararlanan ülkeler gelişmiş ülkeler olmaktadır. Gelişmiş ülkeler bir taraftan liberasyon talebinde bulunurken diğer taraftan da korumacı eğilimlerini çeşitli yollardan devam ettirmektedirler.

ABSTRACT

Efforts towards to the liberalization of international trade have been made both global and regional level. In both cases, the developed countries benefit from the gains of liberalization. Developed countries on the one hand demand, liberalization on the other hand, maintain their protective tendencies in different ways.

GİRİŞ

Günümüzde uluslararası ticaretin liberasyonuna yönelik girişimler iki yönden ilerlemektedir: Bunlardan birincisi küresel yaklaşım olarak ifade edilen ve GATT çerçevesinde yürütülen uluslararası düzeyde çok taraflı serbestleşme sağlamaya yönelik çalışmalardır. İkincisi ise, daha sınırlı bir coğrafi alanda belli ülke grupları arasında serbestleşmeyi amaçlayan bölgesel yaklaşım ya da bölgeselleşmedir.

Hangi koldan yürütülürse yürütülsün uluslararası ticarete gelişmekte olan ülkelere yönelik liberasyon talepleri temelde aynı grup ülkelerden gelmektedir. Bunlar temelde gelişmiş ülkelerdir. Liberasyon sonucu oluşan getirilerden de en fazla yararlanan ülkeler

---

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü.

** Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü.

yine bu ülkeler olmaktadır. Söz konusu ülkeler bir taraftan liberasyon talebinde bulunurken diğer taraftan kendileri çeşitli yollardan koruma tedbirlerini devam ettirmektedirler.

I. TANIM

Dış ticaretin liberalleşmesi kavramı ile uluslararası ticarete mal ve hizmet akışının herhangi bir parasal, mali veya dış ticaret politikası aracı ile engellenmemesi veya ihracatın bu tip araçlarla teşvik edilmemesi anlaşılmaktadır.

Yukarıdaki ifadenin iki yönü vardır. Liberalleşme hem ithalatı hem de ihracatı ilgilendirmektedir. İthalatın çeşitli engellerle kısılmaması gerektiği gibi, ihracatın da uluslararası ticarete haksız rekabete yol açacak biçimde teşvik edilmemesi gerekmektedir.

II. TARİHÇE

Tarihsel süreç içerisinde korumacılıktan serbest ticarete ve serbest ticaretten korumacılığa geçiş belirli bir düzende olmamıştır. Bu konudaki tercihler genellikle ülkelerin kendi ekonomik koşullarına ve bunlarla ilgili olarak uygulanan politikalara dayanmaktadır.

19. yüzyılda serbest ticaretin en büyük savunucuları ekonomik faaliyetlerini deniz aşırı ticarete dayandıran Hollanda, İsviçre ve İtalya olmuştur. Bu ülkeleri tarihi özellikleri sebebiyle “Yapısal Serbest Ticaretçiler” olarak değerlendirmek mümkündür. Bu grup içinde hemen görülmeyen İngiltere 1820-1880 arasında serbest ticaret politikası uygulamaya başlamış ve bu politikasını tüm Avrupa ülkeleri 1870’lerden itibaren korumacılığa geçtiği dönemde de sürdürmüştür. Avusturya-Macaristan ve Fransa ise, 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında korumacılıktan yana bir politika izlemişlerdir.¹

İngiltere’nin serbest ticarete yönelmesi 1820’de sanayi hammaddelerine uygulanan tarifelerin indirilmesi veya tamamen kaldırılması ile başlamıştır. Ancak, 1849 da başlayan Napolyon Savaşları’nın etkisi ile Fransa’ya karşı korumacılık uygulanmıştır. Bu iki ülkenin gümrük sistemi 1860’tan itibaren ise istikrar kazanmaya

---

¹ Sema KALAYCIOĞLU, *Dış Ticarete Korumacılık ve Liberasyon Teori ve Dünyadaki Uygulamalar*, Beta Basım Yayım A.Ş., İstanbul, 1991, s.5.

başlamıştır. 1860'ta kabul edilen Cobden-Chevalier Anlaşması ile gümrükler daha çok lüks mallar üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Bu tarihten sonra ise, İtalya, İsviçre, İsveç, Norveç, Alman Hansa Stat, İspanya, Hollanda, Avusturya ve Portekiz ile yapılan anlaşmalar, serbest ticaret yönünde önemli bir hareket başlatmıştır.² Bu iyimser hava 20 yıl sürmüştür.

1880'lerden itibaren sanayi ve tarım kesimindeki çıkar grupları parlamenter sistem üzerindeki nüfuzlarını kullanmak suretiyle korumacılık taleplerinde bulunmaya başlamışlardır. Daha 20 yıl önce anlaşan ülkeler bu defa tekrar korumacılığa yönelmişler ve 1890'lardan itibaren aralarında bir gümrük savaşı başlamıştır. 1890-1913 tarihleri arasında ülkeler gümrük resimlerini ortalama olarak % 20 oranında artırmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte savaşın finansmanı için bir araç olarak görülen dış ticaretten alınan vergiler daha da yükseltilmiştir. Savaştan sonra gümrük resimlerinin indirilmesi yönünde çalışmalar tekrar başlamıştır. Fakat bu, duvarların yükseltilmesinden çok daha tedrici olmuştur. İngiltere ve ABD bu konuda temkinli davranmıştır. 1922'den itibaren indirimlerin trendinde bir azalma olmakla beraber İngiltere'de Fordney-McCumber Yasası ile tarifelerin bilimsel bir tabana dayandırılmasını amaçlayan "Bilimsel Tarife" uygulaması empoze edilmiştir. Bu yasa ile, ülke içinde üretilen ürünlerin, daha düşük maliyetle üretilen yabancı rakiplerine karşı korunmasını sağlayan telafi edici vergi uygulamasıdır. 1927'de yapılan Cenevre Konferansı ülkelerin birbirlerine karşı uyguladıkları ticari engelleri bilimsel bir temelde gözden geçirdikleri bir dönüm noktası olmuştur. Fakat hemen arkasından gelen tarımsal kriz ve Büyük Bunalım, konferanstan beklenen sonucun alınmasına engel olmuştur. 1929 Bunalımı'ndan en çok etkilenen ABD, Cenevre Konferansı'nın uzlaşmacı havasına rağmen korumacılığı en fazla uygulayan ülke olmuştur. Bu ülkeye ithal edilen yaklaşık 3000 kalem mal bu dönemde ortalama % 53 oranında vergiye tabi olmuştur. Diğer ülkeler de buna misillemede bulununca, dünya ticareti daha çok ikili anlaşmalarla ve takas

---

² Wolfram FISCHER, *Swings Between Protection & Free Trade in History; Free Trade in the World Economy*, Westview Press, Boulder, Colorado, 1987, s.24.

işlemleri ile yürütülmeye başlamıştır. 1934'te korumacılıkta biraz gerileme başlamıştır. 1929 Bunalımı'nın olumsuz etkisinden kurtulan ABD, Kongre'den geçen Karşılıklı Ticaret Yasası ile yönetime, tarifeleri % 50 oranında indirme yetkisi vermiştir. 1937 yılı itibariyle bu konuda 16 anlaşma imzalanarak yürürlüğe girmiştir.³

İki savaş arasındaki dönemde uygulanan ticareti kısıtlayıcı bu politikalardan öncelikle Batılı sanayileşmiş ülkeler rahatsızlık duymaktaydı. Zira sanayi üretiminin artış gösterdiği bu dönemde ekonomik hayatın canlılığı büyük ölçüde geniş dış piyasaların varlığına bağlıydı. Bu nedenle söz konusu ülkeler İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında hatta savaşın sonlarına doğru çok taraflı bir ticaret ve ödeme sistemi geliştirmek için çalışmalara başlamışlardır. Bu konudaki gelişmelerin bir kısmı genel, bir kısmı da sınırlı bir alanda kendini göstermiştir.⁴

ABD'de 1947 Cenevre Turu'ndan Tokyo Turu'na kadar geçen 33 yılda ortalama tarife % 92 oranında düşmüştür. 1980'lerin başında tarife düzeyi ABD'de % 4.9'a, Avrupa Topluluğu'nda % 6'ya ve Japonya'da % 5.4'e düşmüştür. Buna karşılık, 1953-1963 döneminde dünya ticareti % 6.1, 1963-1973 döneminde % 8.9 ve 1973-1983 döneminde % 2.8 artış göstermiştir.⁵

1970'li yıllar uluslararası para sisteminin yıkıldığı yıllar olmuştur. Buna rağmen 1970-1980 arası dünyadaki ekonomik güçler arasında kararsız da olsa nispi bir dengenin gözlemlendiği yıllar olmuştur. Bu dönemde sanayileşmiş ülkeler sadece tekstil, kundura gibi emek yoğun sanayi dallarında değil, sermaye yoğun sanayi dallarında da ithal rekabetini yoğun olarak hissetmişlerdir. Makine ve elektronik sanayinde Japonya ve Yeni Sanayileşen Ülkeler'de üretilen ürünler kurulu düzeni tehdit etmeye başlamıştır.⁶ Bu rekabet, gelişmiş

³ KALAYCIOĞLU, a.g.e., s.7.

⁴ Halil SEYİDOĞLU, *Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama*. Geliştirilmiş 13. Baskı, İstanbul, 1999, s. 192.

⁵ Jagdish BHAGWATI, *Protectionism*, Seventh Printing, The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, 1995, s.3.

⁶ Robert E. BALDWIN, *The New Protectionism: A Response to Shift in National Economic Power*, Working Paper No: 1823, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Massachusetts, Jan. 1986, s.12.

ülkeleri gelişmekte olan ülkelere karşı korumacı politika izlemeye sevk etmiştir. 1970-1980 arası dönem korumacı dönem olmuştur. 1980 ve 1982 arasında yaşanan uzun durgunluk dönemi yeni korumacılık eğilimlerinin daha da şiddetlenmesine neden olmuştur. Aşağıda bazı gelişmiş ülkelere 1820-1990 arasında mamul mallar üzerindeki ortalama tarife oranları gösterilmiştir.⁷

Tablo 1. Seçilmiş Gelişmiş Ülkelerde Mamul Mallar Üzerindeki Ortalama Tarife Oranları, 1820-1990 (Ağırlıklı Ortalama;Yüzde Değerler Olarak)

	1820 ^{a,b}	1875 ^b	191	192	193	1950	1980	1990
AVRUPA								
Avusturya	*	15-20	18	16	24	18	14.6	12.7
Belçika^d	6-8	9-10	9	15	14	11	8.3	5.9
Danimark	25-35	15-20	14	10	-	3	8.3	5.9
Fransa	*	12-15	20	21	30	18	8.3	5.9
Almanya^e	8-12	4-6	13	20	21	26	8.3	5.9
İtalya	-	8-10	18	22	46	25	8.3	5.9
Hollanda	6-8	3-5	4	6	-	11	8.3	5.9
Rusya	*	15-20	84	*	*	*	*	*
İspanya	*	15-20	41	41	63	-	8.3	5.9
İsveç	*	3-5	20	16	21	9	6.2	4.4
İsviçre	8-12	4-6	9	14	19	-	3.3	2.6
İngiltere	45-55	0	0	5	-	23	8.3	5.9
ABD	35-45	40-50	44	37	48	14	7.0	4.8
Japonya	*	5	30	-	-	-	9.9	5.3

* Mamul malların ithalatında tüm ortalama tarife oranlarını hesaplamayı anlamsız yapan önemli ölçüde kısıtlama mevcut.

- Veri yok.

^a Çok yakın değerler.

^b Uç değerler olmayıp ortalama oran aralıklarıdır.

^c 1925'ten önce Avusturya-Macaristan.

⁷ Paul BAIROCH, *Economics & World History Myths and Paradoxes*, The University of Chicago Press, Chicago, 1993, s.40

^d 1820'de Hollanda.

^e 1820'de Prusya, 1931'den sonra Federal Almanya Cumhuriyeti.

Kaynak:BAIROCH, s.40.

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi, İngiltere hariç, tüm gelişmiş ülkelerin İkinci Dünya Savaşı'na kadar suları çekilmeyen adeta bir "korumacılık okyanusu" olduklarını söylemek abartılı olmayacaktır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tarife oranlarının düşmeye başladığı görülmektedir. Bunda ise, evrensel olarak bu tarihten sonra başlayan GATT müzakerelerinin, bölgesel olarak da 1957 yılından itibaren Avrupa Topluluğu'nun önemli payı vardır. Tablodan da görüleceği gibi Topluluk üyesi ülkelerde 1980 ve 1990 yıllarına ait veriler aynı olmaktadır.

1986 yılında başlayan, GATT'ın son turu olan Uruguay Turu'nda yeni bir gelişme dikkat çekmektedir. Bu turda ilk defa gelişmiş ülkeler ihracatları için, gelişmekte olan ülke piyasalarından daha fazla pay talep etmeye başlamışlar ve bu ülkelerin kendilerinden yaptıkları ithalatı libere etmelerini talep etmişlerdir.⁸ Gelişmekte olan ülkelerin özellikle, hizmet, imalat ve yüksek teknoloji sektörlerini libere etmeleriyle, gelişmiş ülkeler 1970'li yılların ortalarında başlayan ve 1980'li yılların başında da bütün şiddetiyle devam eden durgunluktan kurtulmayı hedeflemekteydiler.

III. LIBERAL ULUSLARARASI TİCARET

Liberal dış ticaret teorisi, kaynağını Adam Smith'in 1776'da yayınladığı "Milletlerin Zenginliğinin Mahiyeti ve Sebepleri Üzerine Bir Araştırma" (*An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of the Nations*) adlı ünlü kitabından almaktadır. Bu kitap başlangıçta ilgi görmediği halde birkaç yıl sonra büyük itibar kazanmaya başlamış, zamanla hemen bütün dünya dillerine çevrilmiştir. 19. yüzyıl ortalarına kadar da insanların ve devletlerin ekonomik düşünce ve uygulamalarına kaynaklık etmiştir.⁹ Liberal teori, Smith'in sade

⁸ Sada Shankar SAXENA, "The Uruguay Round: Expectations of Developing Countries", *GATT-Intereconomics*, Nov., Dec., 1988, s.268.

⁹ Burhan ULUTAN, *İktisadi Doktrinler Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1978, s.239.

anlatımından matematiksel modellere kadar uzanan uzun bir evrim geçirmiş, ama her defasında temel varsayım aynı kalmış, teorinin temel taşları hiç değişmemiştir.

Smith , kendi döneminde uygulanan ve dış ticareti altın ve gümüş gibi değerli madenleri biriktirmenin aracı olarak gören ve de dış ticarete korumacılığı savunan Mekantilizme karşı ağır eleştirilerde bulunarak, “Dış ticaretin vazifesi memlekete altın ve gümüş ithali değil; memleketin toprak ve emeğinin ürünlerinden ihtiyaç fazlalarını dışarıya satarak karşılığında yabancı memleketlerden lüzumlu malları ithal etmek suretiyle memleket mallarına daha geniş pazar sağlamak, iş bölümünü artırmak ve memleketin üretim gücünü yükseltmektir”¹⁰ demiştir. Ona göre, “iki memleket arasında herhangi bir zorlamaya tabi tutulmadan doğal düzene uygun olarak yürütülen ticaret, her zaman eşit olmasa bile, daima iki tarafın menfaatinde. Ancak, menfaat ve kazançtan ben, altın ve gümüş miktarının artışı değil memleketin toprak ve emeğinin yıllık ürünlerinin mübadele değerlerindeki veya memleket halkının yıllık gelirindeki artışı anlıyorum” demektedir. “İç üretimi korumak amacıyla girişilen kısıtlamalar veya ithalata konulan ağır gümrük vergileri yoluyla iç piyasada bazı sanayi ve üretim kolları lehine tekeller yaratılması; ve bu kollara daha fazla emek ve sermaye akışını zorlayan benzeri tedbirler, faydasızdır ve zararlı olmaktan başka sonuç vermezler”¹¹ diyerek eleştiriler getirmiştir.

Smith’in serbest dış ticaretin savunuculuğunu yaptığı dönem zamanlama olarak ilginç bir şekilde İngiltere’nin sanayi devriminin meyvelerini aldığı, sanayi üretiminin hızla arttığı yıllara rastlamaktadır. Dolayısıyla, İngiliz sanayi mamullerinin herhangi bir engelle karşılaşmadan diğer ülkelere rahatça girebilmesi gerekmektedir. İngiltere’nin menfaatleri söz konusu olduğunda ise, Smith iki önemli istisna getirmektedir. Bunlardan birincisine göre, “kısıtlamalar ve yüksek gümrük vergileri himayesinde gelişmeye başlamış sanayiye zarar vermemek ve işçileri korumak için , evvelce konulmuş himaye tedbirleri birden kaldırılmamalıdır. Ticaret

---

¹⁰ ULUTAN, a.g.e., s. 249.

¹¹ ULUTAN, a.g.e., s.250.

serbestliğinin yavaş yavaş ve dereceli olarak büyük bir dikkat ve itina ile iadesi hak ve nesafet icabı”dır. İkincisi ise, “memleket savunması, ekonomik zenginlikten daha önemli olduğu için, milli savunma için gerekli sanayi, ekonomik yönden zararlı da olsa korunmalıdır” demektedir. İngiliz denizcilerine ve gemicilerine tekel sağlayan “Denizcilik Kanunu” da aynı niteliktedir.¹²

IV. LİBERALLEŞME: KİM İÇİN?

Liberal ticaret teorisi yukarıda anlatılan haliyle, sanayi devrimi neticesinde artan İngiliz üretimine gerekli pazarların bulunmasını kolaylaştıran bir rol oynamaktadır. Çünkü söz konusu dönemde İngiltere’nin ticaret yaptığı ülkeler merkantilizmin de etkisiyle katı bir korumacılık uygulamaktaydılar. İngiliz mallarının buralara rahatça girebilmesi için bu ülkelerin korumacılığı kaldırıp serbest bir ticaret politikası izlemeleri gerekmektedir.

Yukarıda ana hatları verilen bu senaryo gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin krize girdiği tarihin çeşitli dönemlerinde tekrarlanarak günümüze kadar gelmiştir. Örneğin, iki savaş arası dönemde ekonomik krizden iyice etkilenen sanayileşmiş ülkeler bu krizi aşabilmek için İkinci Dünya Savaşı’nın hemen sonunda çok taraflı liberasyon hareketini başlatmak üzere GATT’ı kurmuşlardır. GATT sistemi içerisinde dış ticarete kısıtlayıcı engellerin ortadan kaldırılması düşünülmüştür. GATT sistemi içinde gelişmekte olan ülkelere sanayi mallarına olan tarifelerin indirilmesi telkin edilirken, söz konusu ülkelerin karşılaştırmalı üstünlüklere sahip oldukları tarım ve tekstil gibi alanlarda gelişmiş ülkeler uzun süre korumacılığa devam etmişler, bu alanlar uzun süre liberasyon kapsamı dışında tutulmuştur.

1970’lerden itibaren daha sık gündeme gelmeye başlayan tarife dışı engeller de dış ticarete serbestlik yanlısı ülkelerin sıkça başvurdukları bir yöntem olmuştur. Örneğin, ilk kez 1904’te Kanada’da ABD’li elik üreticilerine karşı uygulamaya konulan anti-

---

¹² ULUTAN, a.g.e., s.254.

damping uygulamasına,¹³ 1980'lerin sonuna gelinceye kadar en fazla başvuran ülkeler veya ülke grupları ABD, AT, Avustralya ve Kanada olmuştur.¹⁴ ABD, Anti-Dumping Kanunu'nu çıkardığı 1921 yılından günümüze dek bu uygulamaya en fazla başvuran ülkedir. ABD bütün dünyadaki anti-dumping uygulamalarının 1993 itibariyle yaklaşık % 44'ünü tek başına gerçekleştirmektedir. ABD'yi AB ve Kanada izlemektedir. 1980-1990 döneminde AB'nce 143 malla ilgili olarak 49 ülkeye karşı açılan anti-dumping soruşturmaları 510 nihai kararlar sonuçlanmıştır.¹⁵ En çok anti-dumping soruşturması açan ilk üç uygulayıcının açtığı soruşturmaların toplam soruşturmalara oranı 4/5'den daha fazladır. 1996 yılının ilk yarısına kadar Dünya Ticaret Örgütü üyesi ülkeler tarafından uygulamaya konulan anti-dumping vergilerinin toplam sayısı 776'yı bulmaktadır. Bu uygulamaların % 72'si GÜ'ler tarafından gerçekleştirilirken 1994-96 yılları arasında açılan 317 soruşturmanın 2/3'ü GOÜ'lere karşıdır¹⁶.

Bir diğer tarife dışı engel kapsamında değerlendirilen telafi edici vergiler konusunda, 1990-1993 yılları arasını kapsayan bir incelemeye göre,¹⁷ söz konusu dönemde telafi edici vergi uygulamasına en fazla başvuran ülke ABD'dir. Anti-dumping vergisi uygulaması açısından ikinci sırada gelen AB bu tip bir vergilemeye nadiren başvururken ABD'yi telafi edici vergi uygulamalarında Kanada ve Avustralya takip etmektedir. Bu tip bir vergiye en çok başvuran ilk dört ülkenin toplam uygulama içerisindeki payı % 90'lara ulaşmaktadır. Öte yandan,

---

¹³ J. Michael FINGER, "Dumping and Antidumping: The Rhetoric and The Reality of Production in Industrial Countries", *The World Bank Research Observer*. Vol. 7, No:2, July 1992, s.123.

¹⁴ Edwin VERMULST, "Adopting and Implementing Anti-Dumping Laws: Some Suggestions for Developing Countries", *Journal of World Trade*. Vol:31, No:2, April 1997, s.5

¹⁵ Angelika EYMANN ve Ludger SCHUKNECHT, "Antidumping Policy in European Community: Political Discretion or Technical Determination", *Economics and Politics*, Volume:8, No:2, July 1996, s.111.

¹⁶ Bernard HOEKMAN, *Competition Policy and the Global Trading System: A Developing-Country Perspective*. Policy Research Working Paper, No: 1735, The World Bank, 1997, s.10.

¹⁷ DEARDOFF, Alan V. ve Robert M. STERN. *Measurement of Non-Tariff Barriers*. OECD, Economic Department Working Papers No:179, OCDE/GD(97)129, Paris:OECD, 1997 s.91.

verginin en çok uygulandığı sektörler sırasıyla yiyecek, metaller (ham ve işlenmiş olarak) ve giyim ve tekstil sektörleridir. Sektörler açısından ortaya çıkan bu durum, bu yöntemin ağırlıklı olarak GOÜ'lere karşı ve onların rekabet açısından avantajlı olduğu sektörlerle yönelik olarak uygulandığını ve tarım sektöründe yurtiçi ve ihracata yönelik sübvansiyonların yoğun bir şekilde kullanıldığını göstermektedir.

V. KAZANANLAR VE KAYBEDENLER

15 Aralık 1993 yılında sona eren Uruguay Round'da alınan kararlarla dış ticaretin liberalleşmesi neticesinde dünya gelirinin 10 yıl içerisinde 213 milyar Dolar ve uluslararası ticaretin de % 20 oranında artacağı hesaplanmıştır. Bu gelirin bölgeler arasında aşağıdaki şekilde dağılımı tahmin edilmektedir:

Tablo 4. Ticaret Liberalleşmesinin Yaratacağı Gelir Artışının Dağılımı

Ülkeler	Milyar Dolar
1. Avrupa Birliği	61
2. ABD	36
3. Eski SSCB ve Doğu Avrupa	29
4. Japonya	27
5. Üçüncü Dünya Üreticileri	13
6. Tarım Ürünleri İhracatçıları ve Eski Kaplanlar (Arjantin, Brezilya, Endonezya, Malezya, Tayland, Çin)	20
7. Avrupa Birliğine Dahil Olmayan Batı Avrupa Ülkeleri	8
8. Eski Doğu Asya Kaplanları (Hong Kong, Singapur, Tayvan, Güney Kore)	10
9. Kanada	2
10. Avustralya ve Yeni Zelanda	2
TOPLAM	213

Kaynak: DPT, Küreselleşme Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye

Bu çerçevede OECD ülkelerinin kazancı 138 milyar Dolar, eski ve yeni kaplanların 30 milyar Dolar, eski COMECON ülkelerinin

29 milyar Dolar, üçüncü dünya üreticilerinin kazancı ise 13 milyar Dolar olacaktır. Uruguay Round kararlarından en kötü biçimde etkilenecek ülkeler, gıda ithalatçısı Afrika ülkeleri olacağı tahmin edilmektedir. Buna göre ticaret hadlerinin kötüleşmesi bu ülkelerin 2.6 Milyar dolar civarında zarar etmelerine sebep olabilecektir.¹⁸

Yukarıdaki tabloda, GATT'la birlikte sağlanacak liberalleşmeden en çok kimlerin yararlanacağı açık bir biçimde görülmektedir.

SONUÇ

Tarihsel bir bakış açısından değerlendirildiğinde gelişmiş ülkelerin ekonomik gelişmelerini tamamlarken çeşitli biçimlerde korumacılık yoluna gittikleri, ekonomik gelişimlerini tamamladıktan sonra da avantajlı oldukları alanlarda liberasyonu savunurken, dezavantaja sahip oldukları alanlarda tarife dışı engeller de dahil bir takım yöntemlerle korumacılığa devam ettikleri görülmektedir.

GATT çerçevesinde sağlanacak liberalleşme neticesinde artan dünya gelirinden aslan payını gelişmiş ülkeler alırken gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin zarar etmeleri bile söz konusu olmaktadır.

Özetle şunları söylemek mümkündür. Uluslararası ticarete liberasyon, gelişmiş ülkeler için ve bu ülkelerin çıkarları gerektirdiği kadar talep edilmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

BAIROCH, Paul. *Economics & World History Myths and Paradoxes*, The University of Chicago Press, Chicago, 1993.

BALDWIN, Robert E. *The New Protectionism: A Response to Shift in National Economic Power*, Working Paper No: 1823, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Massachusetts, Jan. 1986.

---

¹⁸ DPT, *Küreselleşme Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye*, DPT Yayını, Yayın No:2374, Ankara, 1995,s.54.

BHAGWATI, Jagdish. *Protectionism*, Seventh Printing, The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, 1995.

DEARDOFF, Alan V. ve Robert M. STERN. *Measurement of Non-Tariff Barriers*. OECD, Economic Department Working Papers No:179, OCDE/GD(97)129, Paris:OECD, 1997.

DPT, *Küreselleşme Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye*, DPT Yayını, Yayın No:2374, Ankara, 1995.

EYMANN, Angelika ve Ludger SCHUKNECHT. "Antidumping Policy in European Community: Political Discretion or Technical Determination", *Economics and Politics*, Volume:8, No:2, July 1996.

FINGER, J. Michael. "Dumping and Antidumping: The Rhetoric and The Reality of Production in Industrial Countries", *The World Bank Research Observer*. Vol. 7, No:2, July 1992.

FISCHER, Wolfram. *Swings Between Protection & Free Trade in History; Free Trade in the World Economy*, Westview Press, Boulder, Colorado, 1987.

HOEKMAN, Bernard. *Competition Policy and the Global Trading System: A Developing-Country Perspective*. Policy Research Working Paper, No: 1735, The World Bank, 1997.

KALAYCIOĞLU, Sema. *Dış Ticarete Korumacılık ve Liberasyon Teori ve Dünyadaki Uygulamalar*, Beta Basım Yayım A.Ş., İstanbul, 1991.

SAXENA, Sada Shankar. "The Uruguay Round: Expectations of Developing Countries", *GATT-Intereconomics*, Nov.,Dec., 1988.

SEYİDOĞLU, Halil. *Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama*. Geliştirilmiş 13. Baskı, İstanbul, 1999.

ULUTAN, Burhan. *İktisadi Doktrinler Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1978.

VERMULST, Edwin. "Adopting and Implementing Anti-Dumping Laws: Some Suggestions for Developing Countries", *Journal of World Trade*. Vol:31, No:2, April 1997.